

РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ДОГОВОРУ

Ільків О. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

В умовах постійного реформування економічної системи України та активного розвитку співробітництва в різних галузях економіки все більшої актуальності для встановлення ефективних партнерських стосунків набуває роль договору як основної підстави виникнення зобов'язань. Водночас, попри особливе місце у функціонуванні ринкового механізму України, на практиці й досі зустрічаються випадки нерозуміння сутності та основних умов укладення договору, що призводить до чисельних порушень прав, свобод і інтересів. Розуміння сутності договору як за часів римського права, так сьогодні, у цілому дозволяє виокремити три основні підходи до розуміння цього поняття: договір як підстава виникнення правовідносин; договір як саме правовідношення, що виникає із цієї підстави; договір як форма, яку відповідне правовідношення отримує [1, с. 143]. Разом із тим, не слід ототожнювати договір з поняттями, через які розкривається його сутність. Зокрема, мова йде про такі поняття, як «підстава», «правовідношення», «зобов'язання», «форма», «документ». Усі ці поняття є набагато ширшими, ніж поняття «договір», тому й співвідносяться з ним як частина й ціле. Зокрема, у своєму дисертаційному дослідженні В.В. Васильєва слушно зазначає, що договір та зобов'язання – це окремі правові явища, які співвідносяться як причина та наслідок, як підстава та те, що зумовлено цією підставою. Термін «договір» науковець пропонує вживати для означення: юридичного факту, підстави виникнення прав та обов'язків; об'єктивного вираження договору – системи правил поведінки учасників договору; зовнішньої форми цієї системи правил поведінки – документа [2].

Відповідно до статті 638 Цивільного кодексу України договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов. Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди [3]. Відповідно до статті 180 Господарського кодексу України істотними умовами

договору є ціна, строк дії договору і предмет договору [4]. Якщо сторони не узгодили істотні умови договору або не досягли згоди щодо них, такий договір не може вважатися укладеним. Зі свого боку вимога про визнання неукладеного договору недійсним задоволенню не підлягає. Щодо форми договору, то якщо законом не встановлено спеціальної форми для відповідного договору, то він може бути укладений у будь-якій формі. Відповідно до статті 639 Цивільного кодексу України якщо сторони домовилися укласти договір у певній формі, він вважається укладеним з моменту надання йому цієї форми, навіть якщо законом ця форма для даного виду договорів не вимагалася. Статтею 647 Цивільного кодексу України місцем укладання договору є місце проживання фізичної особи чи розташування юридичної особи, що зробила пропозицію укласти договір, якщо інше не встановлене договором. Також важливе значення має момент укладання договору. Згідно зі статтею 640 Цивільного кодексу України договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про її прийняття. Якщо відповідно до акта цивільного законодавства для укладання договору необхідні також передання майна чи вчинення іншої дії, то договір є укладеним з моменту передання відповідного майна або вчинення певної дії. Договір, що підлягає нотаріальному посвідченню чи державній реєстрації, вважається укладеним з дня такого посвідчення або реєстрації [3]. З огляду на це варто згадати поділ договорів залежно від моменту виникнення прав і обов'язків у сторін договору на консенсуальні і реальні. Як відзначає В.В. Васильєва, на відміну від консенсуальних договорів, у реальних договорах без вчинення передачі речі чи іншої дії договірне зобов'язання не набуває чинності. Домовленість про передачу майна або вчинення інших дій не призводить до настання відповідних бажаних сторонами договірних наслідків [2]. Ще одна особливість договору як юридичного факту зумовлена тим, що для виникнення, зміни чи припинення деяких правовідносин та досягнення відповідних правових наслідків недостатньо наявності одного юридичного факту. У такому випадку йдеться про сукупність взаємозалежних юридичних фактів, яку називають фактичним або юридичним складом.

Договір в умовах сьогодення є вкрай важливою формою регулювання суспільних правовідносин, що зі свого боку зумовлює його вагомe місце в економіці будь-якої країни. Розуміння сутності та правової природи договору забезпечує не лише ефективний механізм врегулювання відносин між сторонами, але й правильне його тлумачення та застосування [5, с. 52]. Однак практика судової системи України свідчить, що наразі, попри наявність достатнього

законодавчого регулювання, відбувається помилкове сприйняття договору та нехтування його найважливіших умов укладення та виконання. Це впливає на права, свободи та інтереси громадян та створює умови для порушень і зловживань із боку недобросовісних осіб.

Література:

1. Загальна теорія держави і права : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер. 2000. 317 с.
2. Васильєва В. В. Договір як підстава виникнення цивільно-правового зобов'язання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ : Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. 2013. 214 с.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Ковалко Н. М. Деякі теоретичні та практичні аспекти договору як юридичного факту. *Право і суспільство*. № 4. 2021. С. 49–54.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРИ ПРИВАТИЗАЦІЇ ЖИТЛА В ГУРТОЖИТКУ

Лисенко Н. О.

*студентка юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Патерило І. В.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, трудового
та господарського права
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Сьогодні українське суспільство перебуває на такому етапі розвитку, що пов'язаний із процесом глобалізації та інтеграції. На жаль, попри існування принципів верховенства права, законності, поваги до прав та свобод людини, реалізація деяких конституційних прав громадян потребує значного вдосконалення. Зокрема, право на житло